

Жаворонок Артур. Міжнародний досвід функціонування ринку кредитних послуг. *Економічний дискурс*. 2020. Випуск 1. С. 68-77.

DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2020-1-8>

УДК 336.717

JEL Classification G51, G21

Жаворонок Артур

к.е.н., доцент, доцент кафедри публічних,
корпоративних фінансів та фінансового посередництва
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна

E-mail: artur.zhavoronok@ukr.net

ORCID: 0000-0001-9274-8240

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ КРЕДИТНИХ ПОСЛУГ

Анотація

Вступ. Економіка країни й досі перебуває в тому стані, коли її розвиток гальмується відсутністю чітко визначених, пріоритетних програм стимулювання підприємництва та галузей економіки, у тому числі за допомогою кредиту. Банківське кредитування суб'єктів господарювання є дієвим способом виходу економіки з кризи. Посилення ролі кредитних відносин як засобу стимулювання розвитку виробництва проявляється в різних аспектах.

Методи. У дослідженні використані фундаментальні положення економічної теорії, теорії кредиту, банківської справи, а також дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців. Для вирішення поставлених завдань використовувалися загальнонаукові принципи проведення комплексних наукових досліджень. У процесі дослідження використано ряд загальнонаукових методів, зокрема: аналогії та логічного узагальнення (для дослідження перспектив розвитку банківського кредитування); системний аналіз (для вивчення організації процесу банківського кредитування на ринку кредитних послуг) тощо.

Результати. Виходячи із виокремлених проблем було досліджено зарубіжний досвід таких країн, як: США, Німеччина, Аргентина, Мексика, Польща, Канада та Італія, на основі якого виокремлено перспективи вдосконалення механізму банківського кредитування в Україні, загалом, та проведення кредитного моніторингу позичальника, зокрема.

Перспективи. Враховуючи зарубіжний досвід розвинених країн світу, існує можливість виокремити: поєднання різних методів реструктуризації проблемних кредитів; при оцінці потенційного ризику неплатежу по кредиту використовувати різні методики його визначення («CAMPARI», «PARSEL» чи «правило 5 С»); при проведенні розрахунків класу позичальника вводити коригуючі поправки до бальної оцінки кредитоспроможності позичальника. Перспективами подальших досліджень ринку кредитних послуг може стати активізація кредитної діяльності банків, що безумовно передбачає подальшу лібералізацію політики рефінансування з урахуванням зарубіжного досвіду.

Ключові слова: кредит, кредитні відносини, кредитна політика, ринок кредитних послуг, банківське кредитування.

Вступ.

На сьогоднішній день світовий досвід в організації діяльності кредитних організацій особливо важливий для України як держави, яка прагне вийти на світовий рівень успішного функціонування банківської системи та економічного розвитку в цілому. Це необхідно не тільки для підвищення конкурентоспроможності України на світовому ринку банківських послуг, а й для повернення втрачених позицій у світовому співтоваристві.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Окремим аспектам функціонування ринку кредитних послуг багато уваги приділяється у наукових працях таких вчених: Андрущенко К. [1], Азаренкової Г. [2], Поліщук Є. [3], Дубини М. [4], Іващенко А. [5], Коваленко В. [6], Косач І. [7], Кужелева М. [8], Маргасової В. [9], Мінц О. [10], Самородова Б. [11], Феदिшин М. [12; 13], Чмутової І. [14], Шкарлета С. [15; 16], Вовк В. [17], Зверякова М. [18] та інших.

Мета.

Метою статті є аналіз і оцінка розвитку кредитних послуг в міжнародному просторі та можливість їх впровадження в механізм банківського кредитування, який базується на світовій практиці.

Методологія дослідження.

Методологічну основу дослідження складають фундаментальні положення економічної теорії, теорії кредиту, банківської справи, а також дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців. Вирішення обраного науково-практичного завдання базується на загальнонаукових принципах проведення комплексних наукових досліджень. У процесі дослідження використано ряд загальнонаукових методів, зокрема: аналогії та логічного узагальнення (для дослідження перспектив розвитку банківського кредитування); системний аналіз (для вивчення організації процесу банківського кредитування на ринку кредитних послуг) тощо.

Результати.

У країнах, що мають розвинену кредитну систему, особливістю сучасної банківської діяльності є виконання безлічі операцій з широкою клієнтурою. Так, найбільші банківські установи Великобританії використовують у своїй діяльності близько 100 різних видів операцій з обслуговування клієнтів, комерційні банки США – понад 150 видів операцій, банки Японії – близько 300 видів. На долю комерційних банків у США припадає близько 35% загальної суми активів усіх фінансових установ країни. Великі банки надають повний комплекс фінансового обслуговування, включаючи кредити, прийом депозитів, розрахунки і т. д., причому всі операції супроводжуються високим рівнем обслуговування. Комерційні банки відіграють роль основної, базової ланки кредитної системи США.

У Німеччині провідне положення займає група комерційних банків, яку очолює велика трійка банків: Дойчебанк, Дрезднербанк і Коммерцбанк, які зосередили у себе більше 50% вкладів і 40% наданих кредитів.

Стійкість економічного зростання в будь-якій країні залежить від спроможності банківської системи забезпечувати потреби суб'єктів господарювання необхідними кредитними ресурсами. Однак загальна тенденція кредитних операцій вітчизняних банків на сучасному етапі розвитку характеризується значним зменшенням обсягів кредитування та збільшенням частки проблемних позик у кредитних портфелях банків, це свідчить про недосконалість методів і підходів, що використовуються при здійсненні кредитування [13, с. 368].

Проблема простроченої заборгованості залишається актуальною для банківського сектора України, про що свідчать основні показники діяльності банків та постійне зростання обсягів

проблемних кредитів.

Питання проблемних кредитів у розвинених країнах світу намагались оптимізувати за допомогою реструктуризації таких видів заборгованості, однак, цей метод є недостатньо ефективним, оскільки дає змогу лише очистити від них баланси банків, а не вплинути на ситуацію. Разом із тим, даний метод в умовах кризових явищ виявився чи не найоперативнішим у контексті зниження ризиків для банку та можливості відновлення кредитоспроможності позичальника. Враховуючи значний обсяг проблемних активів у банківських кредитних портфелях, реструктуризація видавалася чи не єдиним оптимальним способом знизити рівень простроченої заборгованості.

Так, серед основних методів реструктуризації в Аргентині використовують викуп проблемних кредитів, зниження відсоткових ставок, конвертацію валютних кредитів; у Мексиці – викуп проблемних кредитів, пролонгацію термінів позичок, зменшення основної суми кредиту; у США – зниження відсоткових ставок, пролонгацію термінів позичок, зменшення основної суми кредиту тощо.

Як бачимо, у різних країнах використовують поєднання різних методів реструктуризації, однак найпоширенішими під час кризових явищ у банках світу виявилися: викуп проблемних позичок, пролонгація термінів кредитування та зниження відсоткових ставок.

Зарубіжні банки для оцінки кредитного ризику застосовують спеціальні методики кредитного рейтингу, що становлять сукупність оцінних параметрів кредитоспроможності позичальника. Англійські клірингові банки здійснюють оцінку потенційного ризику неплатежу по кредиту із використанням методик «PARSEL» і «CAMPARI».

Методика «PARSEL» включає такі складові:

P (Person) – інформація про персону потенційного позичальника, його репутація;

A (Amount) – обґрунтування суми затребуваного кредиту;

R (Repayment) – можливість погашення;

S (Security) – оцінка забезпечення;

E (Expeditiously) – доцільність кредиту;

R (Remuneration) – винагорода банку (відсоткова ставка) за ризик надання кредиту.

Методика «CAMPARI» більш розширена в системі оцінки:

C (Character) – репутація позичальника;

A (Ability) – оцінка бізнесу позичальника;

M (Means) – аналіз необхідності звертання за позичкою;

P (Purpose) – ціль кредиту;

A (Amount) – обґрунтування мети кредиту;

R (Repayment) – можливість погашення;

I (Insurance) – спосіб страхування кредитного ризику [16, с. 28].

У практиці американських банків використовують «правило п'ятьох С»:

«1 С» (customer's character – характер позичальника) – репутація позичальника, ступінь відповідальності, готовність і бажання сплатити борг;

«2 С» (capacity to pay – фінансові можливості) – припускає ретельний аналіз доходів і витрат позичальника і перспектив їхнього розвитку в майбутньому;

«3 С» (capital) – капітал, майно;

«4 С» (collateral) – забезпечення позики, достатність, якість і ступінь реалізованої застави у випадку непогашення позички;

«5 С» (current business conditions and goodwill – загальні економічні умови) – визначають діловий клімат у країні і впливають на становище банку і позичальника.

Перераховані критерії «С» іноді доповнюють шостим критерієм – «6 С» (control) – моніторинг законодавчих основ діяльності позичальника і відповідність його стандартам банку [14, с. 97].

Оптимально використовуючи дані методики, зарубіжні банки мінімізують кредитний ризик, чітко організують кредитний процес, домагаючись найкращої якості кредитного портфеля. Загалом, якщо говорити про світовий досвід розв'язання проблеми простроченої заборгованості, то варто зазначити, що, крім реструктуризації боргів, найпоширенішим методом є й використання інформації з кредитних бюро, які діють при центробанках держав і створюються приватними структурами. Поряд із кредитним бюро у багатьох країнах діє інститут державної реєстрації кредитів – Public credit registers (PCR). Основна відмінність PCR від кредитних бюро полягає в тому, що надання інформації у базу даних є обов'язковим і встановлюється відповідним правилом (окрім Фінляндії та Шрі-Ланки, де участь є добровільною).

Зазначений досвід є дуже змістовним і актуальним із погляду необхідності створення та використання у вітчизняній банківській системі відповідного центру із систематизованою базою даних стосовно клієнтів банківських установ, що сприятиме об'єктивнішому оцінюванню позичальників та, за рахунок цього, зниженню рівня кредитного ризику. Також у багатьох країнах почали створювати спеціальні підрозділи, покликані здійснювати оцінку, моніторинг та управління проблемними позиками, які функціонують на рівні або банківської установи, або банківської системи.

Таким чином, створення системи з організації проблемних кредитів допомагає оптимізувати кредитний портфель банків, даючи їм можливість зосередитися на розвитку основного бізнесу. Однак залишається проблемним застосування даного методу в українській банківській системі через недосконалість нормативно-правової бази, необхідність значних коштів для створення такої організації, проблему визначення реальної вартості сумнівних боргів та повернення кредитів.

Слід зазначити, що в світі дедалі більше банків починають використовувати у практиці нові підходи стосовно процесу кредитування, що дає змогу надавати позики на основі ґрунтовного фінансового аналізу клієнта замість вимог забезпечення, адже сьогодні дуже мало надійних позичальників, які, крім того, не мають стабільних грошових потоків і неспроможні залучити кредит за наявними процентними ставками.

Так, у Польщі використовують спеціальні методи забезпечення погашення кредитів їхніми позичальниками. Банки, які використовують групове поручительство замість застави та інших традиційних засобів забезпечення, були названі «банками довіри». Повернення кредитів забезпечувалося скоріше моральними принципами, ніж економічними – позичальник знав, що якщо він не розплатиться за кредит, то це змушені будуть зробити інші громадяни, які за нього поручилися. Таким чином, саме соціальне середовище було гарантією того, що позичальник погасить борг.

Банк Канади Alberta Treasury Branches (ATB Financial) пропонує окремі спеціальні кредитні продукти для підприємств таких галузей, як: енергетична, лісова, харчова, та для сільського господарства.

Зарубіжні банки дають позичальникам можливість вибору гнучких варіантів погашення кредитів. Так, дуже популярний за кордоном метод Balloon loan, коли погашення кредитів відбувається відносно невеликими частинами протягом кредитного періоду й більшою сумою після закінчення терміну погашення боргу.

Зарубіжні банки також враховують той факт, що започаткований бізнес на перших порах має незначні прибутки, тому вони йдуть на зниження першого внеску інколи навіть до 0%, нерідко, одночасно піднімаючи процентну ставку за кредит. Що стосується відсоткових ставок, то у зарубіжному досвіді використовуються фіксовані та плаваючі процентні ставки. Видача кредитів за фіксованою процентною ставкою страхує позичальника від можливих втрат при підвищенні процентних ставок на кредитному ринку, підвищує ризик втрат для банку, а при видачі кредитів за плаваючою процентною ставкою, кредитна ставка переглядається і встановлюється відповідно до ринкової. Видача кредитів при цьому мінімізує ризик втрат для банку, однак збільшує його для

позичальника. Тому деякі зарубіжні банки пропонують комбіновану форму застосування процентних ставок.

Наприклад, італійський банк Intesa Sanpaolo використовує поєднання обох ставок у певних процентних співвідношеннях, залежно від умов конкретного позичальника та розміру кредиту.

Забезпечення ефективності банківського кредитування, як основного виду діяльності банківської установи, зумовлюється адекватністю теоретичних та практичних положень, на яких базуються кредитні відносини банків з позичальниками, фактичними відносинами між банками та клієнтами, через здійснення позичкових операцій.

Аналіз діяльності системи комерційних банків свідчить, що погіршення фінансового стану багатьох з них за попередні роки було спричинено збитками від кредитної діяльності. Ці збитки зумовлюються несвоєчасною сплатою відсотків за наданими кредитами, неповерненням самих боргів, а часто й залученням занадто дорогих кредитних ресурсів та їх нерентабельним розміщенням. Існує досить велика кількість прострочених кредитів, практика багаторазової пролонгації, затримка повернення позик клієнтами банку, що свідчить про недосконалість існуючих систем та методик здійснення кредитного моніторингу.

Причинами зростання простроченої (проблемної) заборгованості залишаються: обумовлений фінансовою нестабільністю підприємств реального сектору високий рівень кредитного ризику, а також недосконалість нормативної бази регулювання кредитних операцій.

До переліку причин виникнення простроченої (проблемної) заборгованості за кредитним портфелем банку можна віднести:

1. З боку банку: кредитування інсайдерів та пов'язаних осіб; порушення принципів кредитування; брак нагляду за проведенням кредитних операцій; недостатність повної та найсвіжшої інформації; недостатній рівень компетенції кредитних працівників; не виважений підхід до диверсифікації кредитного портфелю тощо.

2. З боку позичальника: фінансові труднощі позичальника (тимчасові та довгострокові): зниження виручки; зменшення (відсутність) попиту на продукцію (послуги); невиконання зобов'язань з боку контрагентів; не виважена інвестиційна стратегія; шахрайські дії керівництва (власників) бізнесу.

Сучасна банківська система висуває певні вимоги до банківських працівників: володіння достовірною інформацією про позичальника та забезпечення її постійного оновлення.

Аналіз банківської практики свідчить, що виникнення простроченої заборгованості у більше, ніж половини проблемних боржників, спричинено тимчасовими або довгостроковими фінансовими труднощами, які викликані зниженням виручки, зміною зовнішніх факторів, а також недостатнім рівнем кваліфікації кредитних працівників. Тому, виникає необхідність у проведенні банками більш жорсткого контролю (моніторингу) якості позичальника та виконання ним усіх умов кредитного договору, з метою своєчасного застосування ефективних заходів для мінімізації кредитного ризику.

Для попередження можливих ризиків неповернення кредиту здійснюється кредитний моніторинг. Він включає в себе безперервне, послідовне та систематичне спостереження й аналіз діяльності учасників економічних відносин.

Основними правилами організації моніторингу кредитних операцій є:

- дотримання принципів кредитування (строковості, повернення, платності, забезпеченості, цільового використання);
- аналіз змін фінансово-господарської діяльності позичальника;
- контроль за виконанням умов кредитного договору;
- контроль за виконанням договору забезпечення по кредиту та станом заставного майна;
- виконання інших умов кредитного договору [15, с. 351].

За умов відсутності загальноприйнятих нормативів проведення кредитного моніторингу, банки самостійно, на свій розсуд, встановлюють свою власну систему моніторингу кредитних

операцій.

З метою мінімізації кредитного ризику та підвищення якості кредитного портфелю банку запропоновано проводити більш детальний аналіз середовища існування позичальника та його залежності від тенденцій розвитку галузі.

Організація моніторингу передбачає наявність методичного забезпечення, збір і аналіз інформації, аналіз дотримання та виконання умов кредитного договору.

Особливостями запропонованої послідовності проведення моніторингу кредитної операції є поглиблення збору інформації, за рахунок аналізу сфери діяльності позичальника, з точки зору тенденцій розвитку галузі.

Контроль (переоцінка класу позичальника) проводиться щоквартально, станом на перше число кварталу.

При укладанні кредитного договору визначаються та обумовлюються цілі, на які можливе використання коштів. Дотримання цільової спрямованості позики підтверджується використанням фінансових документів, укладених договорів з господарської діяльності, бізнес-планів, техніко-економічних обґрунтувань тощо.

Незалежно від виду діяльності та методів кредитування, аналіз фінансово-економічного стану клієнта зводиться до дослідження рівноваги його бізнесу.

Метою такого дослідження є отримання уявлення про:

- структуру кінцевих власників бізнесу та принципи управління;
- схеми ведення господарської діяльності;
- наявність пов'язаних осіб та ступінь взаємодії між ними;
- структуру активів та зобов'язань бізнесу, ліквідність бізнесу;
- фінансові результати діяльності, рентабельність та ефективність діяльності;
- перспективи розвитку діяльності клієнта;
- потенційно можливі ризики [6, с. 8].

Аналіз фінансово-економічного стану та кредитоспроможності клієнта відбувається на базі: фінансової звітності підприємств: форм №1 «Баланс», №2 «Звіт про фінансові результати», №3 «Звіт про рух грошових коштів»; фінансових даних внутрішнього обліку клієнта (управлінські дані) [19, с. 63; 20, с. 119; 21, с. 274].

Мета моніторингу фінансового стану позичальника полягає у його періодичній перевірці. Моніторинг відбувається під час проведення періодичного фінансового аналізу, з метою визначення класу позичальника та формування відповідного резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями (згідно з вимогами Національного банку України).

Аналіз фінансового потенціалу позичальника, його кредитоспроможності, власних коштів проводиться на підставі даних офіційної регулярної фінансової звітності з урахуванням періодичності, встановленої вимогами кредитного договору.

Невід'ємною складовою процесу моніторингу є контроль за збереженням об'єкта застави, який передбачає своєчасне отримання достовірної інформації про склад та вартість наявних предметів застави; відстеження ринкової кон'юнктури з метою можливого продажу предмету застави та нагляд за дотриманням заставодавцем умов договору.

Аналіз тенденцій розвитку галузі, до якої належить позичальник, проводиться на підставі статистичних даних, оприлюднених Державним комітетом статистики України.

Вплив галузевого фактору на діяльність позичальника визначається шляхом врахування зміни середньогалузевих показників рентабельності діяльності.

При проведенні розрахунку класу позичальника за основу приймається порядок визначення кредитного рейтингу позичальника шляхом введення коригуючої поправки до його базової оцінки кредитоспроможності. При цьому, для проведення рейтингування рівнів рентабельності позичальника та галузі його приналежності додатково вводиться один часовий період. Враховуючи щоквартальну періодичність проведення моніторингу фінансового стану

позичальника додатковим часовим періодом виступає квартал. У відповідності до запропонованого підходу встановлюється комбінація виправлень кредитного рейтингу позичальника. Результати коригування кредитного рейтингу позичальника на прикладі методики оцінки фінансового стану позичальника – юридичної особи представлено в табл. 1.

Таблиця 1. Комбінації виправлень рейтингової оцінки позичальника*

Клас позичальника	Кількість набраних балів	Комбінації виправлень рейтингової оцінки позичальника	
		Діапазон коригуючої поправки	
		+ [0-10]	- [0-10]
А	200 – 240	А	Б
Б	150 – 195	А	В
В	95 – 145	Б	Г
Г	0 – 90	В	Г

* Джерело: складено на основі [1; 3; 7; 9; 12; 13; 22]

Проведення моніторингу кредитної операції дасть змогу банку досягти головної мети кредитної політики щодо зменшення кредитних ризиків, забезпечити діючий та оперативний контроль за дотриманням процедури банківського кредитування, а також конкретизувати кінцеві цілі та способи досягнення ефективності проведення банківського кредитування.

Висновки і перспективи.

Незважаючи на стрімкий розвиток банківської сфери, Україна дедалі гостріше відчуває проблеми банківського кредитування. Так, із збільшенням обсягів наданих кредитів зростає й кількість неповернених позичальниками коштів, що, в свою чергу, призводить до нестачі грошових ресурсів і, як наслідок, впливає на рівень відсоткових ставок за кредитами. Однією з причин підвищення ставок за кредитами є залучення дорогих ресурсів, зокрема за депозитами. Між процентними ставками за кредитами і депозитами існує значний розрив – понад 10%. Для того щоб контролювати ці ризики, комерційним банкам України потрібно насамперед забезпечити якість кредитного портфелю. Також суттєвою проблемою у сфері банківського кредитування є відсутність законодавчого забезпечення його здійснення.

Виходячи із виокремлених проблем було досліджено зарубіжний досвід таких країн, як: США, Німеччина, Аргентина, Мексика, Польща, Канада та Італія, на основі якого виокремлено перспективи вдосконалення механізму банківського кредитування в Україні, загалом, та проведення кредитного моніторингу позичальника, зокрема.

Враховуючи зарубіжний досвід розвинених країн світу, існує можливість виокремити: використання різних методів реструктуризації проблемних кредитів; при оцінці потенційного ризику неплатежу по кредиту використовувати різні методики його визначення («СAMPARI», «PARSEL» чи «правило 5 С»); при проведенні розрахунків класу позичальника вводити коригуючі поправки до бальної оцінки кредитоспроможності позичальника.

Перспективами подальших досліджень ринку кредитних послуг може стати активізація кредитної діяльності банків, що безумовно передбачає подальшу лібералізацію політики рефінансування: поступове, виважене зниження облікової ставки, тимчасове введення довгострокового цільового рефінансування життєздатних, платоспроможних банків з метою відновлення іпотечного кредитування, розвитку малого і середнього бізнесу, запуску загальнодержавних інфраструктурних проектів, що означає появу нових робочих місць і збільшення кількості кредитоспроможного населення з урахуванням зарубіжного досвіду. Основні принципи, на яких повинна базуватися політика рефінансування, – це виваженість, прозорість і контрольованість, тобто контроль НБУ за цільовим використанням банками коштів рефінансування.

Список використаних джерел

1. Andriushchenko K., Ishchenko M., Sahaidak M., Tepluk M., Domina O. Prerequisites for the creation of financial and credit infrastructure of support for agricultural enterprises in Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2019. Volume 14. Issue 2. P. 63-75.
2. Azarenkova G., Shkodina I., Samorodov B., Babenko M., Onishchenko I. The influence of financial technologies on the global financial system stability. *Investment Management and Financial Innovations*. 2018. №15(4). P. 229-238.
3. Baranovskyi O.I., Levchenko V.P., Polishchuk Y.A. Non-bank financial institutions' activity under force majeure. *Actual Problems of Economics*. 2015. №6 (168). P. 332-340.
4. Дубина М. В. Економічна суть та види фінансових послуг. *Світ фінансів*. 2016. №3(48). С. 124-135.
5. Ivashchenko A., Britchenko I., Dyba M., Polishchuk Ye., Sybirianska Yu., Vasylyshen Yu. Fintech platforms in SME's financing: EU experience and ways of their application in Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*. 2018. 15(3). 83-96.
6. Kovalenko V.V., Bolgar T.M., Yevtushenko O.A., Pestovska Z.S. Competitiveness of banks in the modern conditions of financial market development. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 2. № 29. P. 3-12.
7. Kosach I.A., Zhavoronok A.V., Fedyshyn M.F., Abramova A.S. Role of commission receipts in formation of the revenue of the commercial bank. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 4 (31). P. 22-30.
8. Kuzheliev M., Rekenenko A., Boldova M., Zhytar M., Stabias S. Modeling of structural and temporal characteristics in the corporate securities market of Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*. 2019. №2. P. 260-269.
9. Margasova V., Muravskiy O., Vodolazska O., Nakonechna H., Fedyshyn M., Dovgan L. Commercial Banks as a Key Element in Regulating Cash Flows in the Business Environment. *International Journal of Recent Technology and Engineering*. 2019. Volume-8 Issue-4. P. 4537-4543.
10. Mints O., Marhasova V., Hlukha H., Kurok R., & Kolodizieva T. Analysis of the stability factors of Ukrainian banks during the 2014–2017 systemic crisis using the Kohonen self-organizing neural networks. *Banks and Bank Systems*. 2019. №14(3). P. 86-98.
11. Samorodov B.V., Azarenkova G.M., Golovko O.G., Miroshnik O.Yu., Babenko M.V. Credit risk management in the bank's financial stability system. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 4 (31). P. 301-310.
12. Fedyshyn M.F., Abramova A.S., Zhavoronok A.V., Marych M.G. Management of competitiveness of the banking services. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 1 (28). P. 64-74.
13. Fedyshyn M.F., Marych M.G., Abramova A.S. The influence of credit factors on the development of the real economic sector in the conditions of economic. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2018. Vol. 2 (25). P. 366-374.
14. Chmutova I., Vovk V., Bezrodna O. Analytical tools to implement integrated bank financial management technologies. *Economic Annals-XXI*. 2017. 163(1-2(1)). P. 95–99.
15. Shkarlet S., Dubyna M., Zhuk O. Determinants of the financial services market functioning in the era of the informational economy development. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol. 4. №3. P. 349-357.
16. Shkarlet S., Dubyna M., Vovk V., & Noga M. Financial service markets of Eastern Europe: a compositional model. *Economic Annals-XXI*. 2019. 176 (3-4), P. 26-37.
17. Vovk V.Y., Zhezherun Y.V., Kostohryz V.H. Bank lending to small and medium-sized enterprises: the experience of Ukraine and Poland. *The bulletin of the national academy of sciences of the Republic of Kazakhstan*. 2019. Volume 2 (378). P. 70-78.
18. Zveryakov M., Kovalenko V., Sheludko S. Sharah E. FinTech sector and banking business: competition or symbiosis. *Economic Annals-XXI*. 2019. №175(1-2). P. 53-57.
19. Grigoraș-Ichim C.E., Cosmulese C.G., Savchuk D., Zhavoronok A. Shaping the perception and vision of economic operators from the Romania – Ukraine – Moldova border area on interim financial reporting. *Economic Annals-XXI*. 2018. 173(9-10). P. 60-67.
20. Grosu V., Anisie L., Hrubliak O., Ratsa A. Managerial accounting solutions: Lean Six Sigma application in the woodworking industry. *Economic Annals-XXI*. 2019. (176 (3-4)), P. 118-130.
21. Kovalchuk N.O., Marych M.G., Popova L.V., Viknianska A.O. Modeling of the optimal structure of meat processing enterprises. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2019. Vol. 4 (31). P. 270-278.

22. Lavrov R., Beschastnyi V., Nikolenko L., Yousuf A., Kozlovskiy S., Sadchykova I. Special aspects of the banking institutions rating: a case for Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2019. 14(3). P. 48-63.

Статтю отримано: 11.01.2020 / Рецензування 25.02.2020 / Прийнято до друку: 20.03.2020

Artur Zhavoronok

Ph.D. (in Economics), Associate Professor, Associate Professor
Department of Public, Corporate Finances and Financial Mediation
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
Chernivtsi, Ukraine

E-mail: artur.zhavoronok@ukr.net

ORCID: 0000-0001-9274-8240

INTERNATIONAL EXPERIENCE OF FUNCTIONING OF THE CREDIT SERVICES MARKET

Abstract

Introduction. The country's economy is still in a state where its development is hampered by the absence of clearly defined, priority programs to stimulate business and economic sectors, including through credit. Bank lending to business entities is an effective way of getting out of the crisis. Strengthening the role of credit relations as a means of stimulating the development of production is manifested in various aspects.

Methods. Fundamental economic theories, lending theories, financial studies, as well as research by scholars and foreign scientists are investigated in the research. They used the generally accepted principles of scientific research to make their decision. A number of general scientific methods were used in the process of research, in particular: analogies and logical generalization (to study the prospects of bank lending); systematic analysis (to study the organization of the process of bank lending in the market of credit services), etc.

Results. Based on the isolated problems, the foreign experience of countries such as the USA, Germany, Argentina, Mexico, Poland, Canada and Italy was explored, on the basis of which the prospects for improvement of the bank lending mechanism in Ukraine and credit monitoring of the borrower in particular were outlined.

Discussion. Given the overseas experience of developed countries, it is possible to distinguish: a combination of different methods of restructuring problem loans; when assessing the potential risk of default on a loan, use different methods of determining it ("SAMRARI", "PARSEL" or "Rule 5 C"); when making class calculations, make corrective adjustments to the credit score of the borrower. Prospects for further studies of the credit services market may be the intensification of bank lending, which certainly implies further liberalization of refinancing policy, taking into account foreign experience.

Keywords: credit, credit relations, credit policy, credit services market, bank lending.

References

1. Andriushchenko, K., Ishchenko, M., Sahaidak, M., Tepluk, M., & Domina, O. (2019). Prerequisites for the creation of financial and credit infrastructure of support for agricultural enterprises in Ukraine. *Banks and Bank Systems*, 14, Issue 2, 63-75.
2. Azarenkova, G., Shkodina, I., Samorodov, B., Babenko, M., & Onishchenko, I. (2018). The influence of financial technologies on the global financial system stability. *Investment Management and Financial Innovations*, 15(4), 229-238.
3. Baranovskyi, O.I., Levchenko, V.P., & Polishchuk, Y.A. (2015). Non-bank financial institutions' activity under force majeure. *Actual Problems of Economics*, 6 (168), 332-340.
4. Dubyna, M.V. (2016). Ekonomichna sut ta vydy finansovykh poslugh [Economic nature and types of financial services]. *Svit finansiv [The world of finance]*, 3(48), 124-135.
5. Ivashchenko, A., Britchenko, I., Dyba, M., Polishchuk, Ye., Sybirianska, Yu., & Vasylyshen, Yu. (2018). Fintech platforms in SME's financing: EU experience and ways of their application in Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*, 15(3), 83-96.
6. Kovalenko, V.V., Bolgar, T.M., Yevtushenko, O.A., & Pestovska, Z.S. (2019). Competitiveness of banks in the modern conditions of financial market development. *Financial and credit activity: problems of theory and*

practice, 2. 29, 3-12.

7. Kosach, I.A., Zhavoronok, A.V., Fedyshyn, M.F., & Abramova, A.S. (2019). Role of commission receipts in formation of the revenue of the commercial bank. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 4 (31), 22-30.

8. Kuzheliev, M., Rekenenko, A., Boldova, M., Zhytar, M., & Stabias, S. (2019). Modeling of structural and temporal characteristics in the corporate securities market of Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*, 2, 260-269.

9. Margasova, V., Muravskiy, O., Vodolazska, O., Nakonechna, H., Fedyshyn, M., & Dovgan, L. (2019). Commercial Banks as a Key Element in Regulating Cash Flows in the Business Environment. *International Journal of Recent Technology and Engineering*, 8, Issue-4, 4537-4543.

10. Mints, O., Marhasova, V., Hlukha, H., Kurok, R., & Kolodzieva, T. (2019). Analysis of the stability factors of Ukrainian banks during the 2014–2017 systemic crisis using the Kohonen self-organizing neural networks. *Banks and Bank Systems*, 14(3), 86-98.

11. Samorodov, B.V., Azarenkova, G.M., Golovko, O.G., Miroshnik, O.Yu. & Babenko, M.V. (2019). Credit risk management in the bank's financial stability system. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 4 (31), 301-310.

12. Fedyshyn, M.F., Abramova, A.S., Zhavoronok, A.V., & Marych, M.G. (2019). Management of competitiveness of the banking services. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 1 (28), 64-74.

13. Fedyshyn, M.F., Marich, M.G., & Abramova, A.S. (2018). The influence of credit factors on the development of the real economic sector in the conditions of economic. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 2 (25), 366-374.

14. Chmutova, I., Vovk, V., & Bezrodna, O. (2017). Analytical tools to implement integrated bank financial management technologies. *Economic Annals-XXI*, 163(1-2(1)), 95-99.

15. Shkarlet, S., Dubyna, M., & Zhuk, O. (2018). Determinants of the financial services market functioning in the era of the informational economy development. *Baltic Journal of Economic Studies*, 4, 3, 349-357.

16. Shkarlet, S., Dubyna, M., Vovk, V., & Noga, M. (2019). Financial service markets of Eastern Europe: a compositional model. *Economic Annals-XXI*, 176 (3-4), 26-37.

17. Vovk, V.Y., Zhezherun, Y.V., & Kostohryz, V.H. (2019). Bank lending to small and medium-sized enterprises: the experience of Ukraine and Poland. *The bulletin of the national academy of sciences of the Republic of Kazakhstan*, 2 (378), 70-78.

18. Zveryakov, M., Kovalenko, V., Sheludko, S., & Sharah, E. (2019). FinTech sector and banking business: competition or symbiosis? *Economic Annals-XXI*, 175(1-2), 53-57.

19. Grigoraș-Ichim, C.E., Cosmulese, C.G., Savchuk, D., & Zhavoronok, A. (2018). Shaping the perception and vision of economic operators from the Romania – Ukraine – Moldova border area on interim financial reporting. *Economic Annals-XXI*, 173(9-10), 60-67.

20. Grosu, V., Anisie, L., Hrubliak, O., & Ratsa, A. (2019). Managerial accounting solutions: Lean Six Sigma application in the woodworking industry. *Economic Annals-XXI*, (176 (3-4)), 118-130.

21. Kovalchuk, N.O., Marych, M.G., Popova, L.V., & Viknianska, A.O. (2019) Modeling of the optimal structure of meat processing enterprises. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, 4 (31), 270-278.

22. Lavrov, R., Beschastnyi, V., Nikolenko, L., Yousuf, A., Kozlovskiy, S., & Sadchykova, I. (2019). Special aspects of the banking institutions rating: a case for Ukraine. *Banks and Bank Systems*, 14(3), 48-63.

Received: 01.11.2020 / Review 02.25.2020 / Accepted 03.20.2020

